

Ekonomik Küreselleşme ve Ulus-Devlet: Kuramsal Yaklaşımlar

Economic Globalization and The Nation-State: Theoretical Perspectives

Nahide KONAK*

Öz

Bu makalenin temel amacı, ekonomik küreselleşme ve ulus-devlet arasındaki ilişkileri analiz eden kuramsal yaklaşımları incelemektir. Bu yaklaşımlar, güçlü liberal küreselleşme, sorgulayıcı küreselleşme, Marksist küresel kapitalizm ve Marksist yeni emperyalist küreselleşme yaklaşımlarından oluşmaktadır. Güçlü liberal küreselleşme yaklaşımı, ekonomik küreselleşme ile birlikte devletin küçüldüğü, zayıfladığı, otorite ve egemenliğini kaybettiği ve hatta ulus-devletin sona erme ile karşı karşıya kaldığını savunurken diğer üç yaklaşım ulus-devletin küçülmediğini, zayıflamadığını, egemenliğini kaybetmediğini, sadece hedef ve fonksiyonlarında bir değişiklik meydana geldiğini iddia etmektedir. Güçlü liberal küreselleşme yaklaşımı günümüzde dünya piyasasının kişisel olmayan güçlerinin, toplum ve ekonomi üzerinde politik otoritesinin en fazla olduğu farz edilen devletten daha güçlü hale geldiğini iddia etmektedir. Sorgulayıcı küreselleşme kuramcılarına göre ulus-devletler kendi varlıklarını sürdürme ve adapte olmaya yönelik inanılmaz yeteneklere sahiptirler. Bu perspektif günümüz küreselleşmesinin devletler tarafından yazıldığını ve küreselleşmenin devletlerin yeniden örgütlenmesi ile ilgili olduğunu savunur. Bu yaklaşıma göre ulus-devletler uluslararası hale gelmiş ve milliyetçilik anlayışı erozyona uğramıştır. Marksist küresel kapitalizm yaklaşımı ekonomik küreselleşmeyi, ulus-ötesi kapitalist sınıf ve devletin uluslararasılaşması, ulus-ötesi kapitalist sınıf hegemonyası ve ulus-ötesi devletin oluştuğu görüşleri etrafında analiz etmiştir. Bu yaklaşıma göre ulus-devletler, ulus-ötesi kurumlar tarafından oluşturulan politikaları uygulayan bir iletici kayış haline gelmektedir. Ulus-ötesi devlet, küresel toplumda ortaya çıkmış küresel burjuvazinin hegemonyasını koruyan, savunan ve ilerleten kurumlar ve uygulamalardan oluşur. Yeni tarihi birlik ulus-ötesi kapitalist sınıf birliğidir ve bu sınıf kendini bütün dünyada neo-liberal politikaların yayılmasını sağlamaya adanmıştır. Bu gelişme Amerika Birleşik Devletleri'nin emperyalizmi veya yeni emperyalistler arasındaki çekişmeyle açıklanamaz, ancak bütün ulus devletlerin ulus-ötesi iç içe geçmelerini göz önüne alarak açıklanabilir. Yeni emperyalizm yaklaşımına göre günümüz formunda küreselleşme, gerçekte Amerikan Emperyalizminin yeni bir biçimidir. Bu yeni emperyalizm, Amerika Birleşik Devletleri sermayesinin yabancı

* Yard. Doç. Dr., Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, Gölköy, Bolu. E-posta: nahide.konak@ibu.edu.tr

Bu makalenin son şeklini almasında emeği geçen iki jüri üyesine ve Yard.Doç.Dr. İbrahim Biri'ye değerli katkılarından dolayı teşekkür ediyorum.

soysoal oluşumların direkt olarak içine nüfuz etmesi şeklinde betimlenmektedir. Bu, ulus-devletlerin kendi içinde ekonomik, politik ve ideolojik yeniden yapılanmalarını ve yeni bir Amerikan süper devlet ile tabi eklenmesini zorunlu kılmaktadır. Son yıllardaki uluslararası antlaşmalar, yoğun finansal, ekonomik, askeri ve kültürel bağlar yaratarak ulus-devletleri Amerikan imparatorluğuna bağlar. Küresel kapitalizm yaklaşımı küreselleşme döneminde ulus-ötesi kapitalist sınıf ve ulus-ötesi devlet aygıtının oluştuğu görüşünü paylaşırken ele alınan diğer üç kuramsal perspektif bu görüşte değildir.

Anahtar Sözcükler: Ekonomik Küreselleşme, Ulus-Devlet, Hegemonya, Emperyalizm

Abstract

The main purpose of this article is to analyze the theoretical approaches that examine the relationship between economic globalization and the nation-state. It covers the strong liberal globalization, skeptic globalization, Marxist global capitalism and Marxist new imperialist perspectives. While the strong liberal globalization approach argues that with the economic globalization, the nation-state has become smaller, weaker, lost its power and sovereignty, and even its existence is under threat, other three perspectives share similar argument in that nation-state has not become smaller, weaker, lost its sovereignty, but it has only faced with the restructuring of its directions and functions. The strong liberalization globalization approach argues that currently invisible global market forces have become more powerful than the nation-states that are assumed to have the strongest political authority over society and economy. The skeptic globalization perspective claims that nations-states have a big flexibility and incredible abilities in terms of reproducing themselves and adapting themselves to new conditions. It argues that contemporary globalization has been written by nation-states and globalization is about the restructuring of the nation-states. According to this approach, nation-states have been internationalized and denationalized. The Marxist global capitalism perspective analyzes economic globalization with reference to the idea of the emergence of transnational capitalist class, internationalization of the nation-state, the hegemony of the transnational capitalist class and the emergence of the transnational state. Nation-states are becoming a transmitting belt that carries out policies generated by transnational institutions. A transnational state consists of institutions and applications that protect, defend and advance the hegemony of the global bourgeoisie. The new historical unity is the unity of the transnational capitalist class that has devoted itself to spread neo-liberal policies all over the world. This development cannot be explained by the U.S. imperialism or a competition among new imperialists; instead, it can only be explained by taking into account the intertwined conditions of the nation-states. According to the new imperialist perspective, globalization in its current form, in reality, is a new form of American imperialism. This new imperialism is viewed as a direct penetration of the U.S. capital into foreign social formations. This forces nation-states to restructure themselves economically, politically and ideologically, and to articulate themselves with the new US super state. The latest international contracts bind nation-states to the American empire by creating intense financial, economic, military and cultural institutional ties. Except the global capitalism approach, the other three perspectives do not share the view that the transnational capitalist class and transnational state have emerged in economic globalization period.

Key Words: Economic Globalization, Nation-State, Hegemony, Imperialism

Giriş

Yirmi birinci yüzyılın anahtar kavramlarından biri olan küreselleşme, üzerinde en fazla tartışılan kavramlardan biridir. Küreselleşmenin anlamı ve küreselleşmeyi anlamak için en iyi teorik araçların neler olabileceği konusunda akademisyenler arasında bir görüş birliği olmamasına rağmen, birçoğunun üzerinde hemfikir olduğu bazı noktalar vardır.

Birincisi, yirminci yüzyılın sonlarına doğru bütün dünyada sosyal değişim ve dönüşümün hızı gözle görülür biçimde ivme kazanmıştır. İkincisi, bu sosyal değişim dünyada ülkeler ve insanlar arasında artan ağlar, ilişkiler ve etkileşimler meydana getirmiştir ve bu konularda insanlar arasında farkındalık yaratmıştır. Üçüncüsü, küreselleşmenin ekonomik, sosyal, politik, kültürel ve ideolojik etkileri her yerde mevcuttur ve küreselleşme her bir boyutunun birbiri ile ilişkili olduğu çok boyutlu bir olgudur.

Küreselleşme çalışmalarında en önemli sorulardan biri küreselleşmenin ne zaman başladığı ile ilgilidir. Bu soruya yönelik üç yaklaşım mevcuttur. Birinci yaklaşıma göre küreselleşme, insanoğlu var olduğundan beri olagelen bir süreçtir. Yani 5000-10000 yıldan beri mevcuttur. İkinci yaklaşıma göre küreselleşme, kapitalizmin ve modernleşmenin gelişmesi ve yayılması ile oluşan bir süreçtir. Dolayısıyla 500 yıllık bir geçmişe sahiptir. Üçüncü yaklaşıma göre, endüstri sonrası, modernleşme sonrası veya kapitalist sistemin yeniden yapılanması sonucu oluşan yeni bir olgudur. Yani 20-30 yıllık yeni bir süreçtir. 1980'lerden bu yana neoliberal ekonomik politikaların uygulanmasıyla uluslararası hale gelen sermaye, dünya piyasasında yeni kalıplar ve çelişkiler meydana getirmekle kalmamış, aynı zamanda devlet gücünün kurumsallaşması, devlet aygıtlarının organizasyonu ve devletlerarası ilişkiler üzerinde inanılmaz bir değişime neden olmuştur. Akademisyenler neoliberal ekonomik küreselleşme ve ulus-devlet arasındaki ilişkiyi inceleyen çeşitli teoriler geliştirmişlerdir. Bu teorik yaklaşımlar neoliberal ekonomik küreselleşme ile ulus-devlete ne olduğu sorunsalını aşağıdaki sorular çerçevesinde incelemektedirler.

Ekonomik küreselleşmenin arkasındaki ana faktör nedir? Ekonomik küreselleşme, ulus-devletin küçüldüğüne, otorite ve egemenliğini kaybettiğine ve hatta ulus-devletin sona erdiğine mi işaret etmektedir? Yoksa, ekonomik küreselleşme karşısında ulus-devlet halen güçlü müdür ve kendi varlığını devam ettirebilmekte midir? Eğer kendi varlığını devam ettirebiliyorsa, küreselleşme ile birlikte ulus-devletin yapısında ve fonksiyonlarında herhangi bir değişiklik söz konusu mudur? Değişiklik söz konusu ise bu değişiklikler ve değişikliğe neden olan temel etkenler nelerdir? Ekonomik küreselleşme sürecinde, ulus-devlete ek olarak yeni bir devlet formu ortaya çıkmakta mıdır?

Bu makalenin temel amacı, yukarıdaki sorulara cevap vermeye çalışan çeşitli kuramsal yaklaşımları incelemektir. Bu yaklaşımlar, güçlü liberal küreselleşme, sorgulayıcı küreselleşme, Marksist küresel kapitalizm ve Marksist yeni emperyalist küreselleşme yaklaşımlarını içermektedir. Bu yazıda ilk olarak bu dört yaklaşımın savunduğu temel fikirler ayrı başlıklar altında sunulacak ve sonuç bölümünde yukarıda ortaya atılan sorulara bu kuramların verdikleri yanıtlar karşılaştırmalı olarak değerlendirilecektir.

Güçlü Liberal Küreselleşme ve Ulus-Devletin Gücünün Azaldığı ya da Yok Olduğu Sava

Literatürde, ulus-devletin gücünü kaybettiği ve hatta ulus-devletin sona erdiğini yazan birçok kitap ve makale vardır. Burada merkez tema şudur: ulus-devletler ulusal ekonomilerini, paralarını, toprak sınırlarını, hatta kültür ve dillerini kontrol etme yeteneğini kaybetmiştir. Makro güç, ulus-devletlerin elinden çıkarak, küresel pazarın, ulus-ötesi firmaların ve küresel hale gelmiş iletişim kanallarının eline geçmiştir.

Üretim ve hizmetlerin uluslararası hale gelmesiyle artan sermaye hareketliliği, mali bütçe, finans politikası ve idaresi, yatırım yönetmelikleri ve işçilerle ilgili düzenlemelere ilişkin hükümet politikaları üzerinde güçlerini artırmaktadır. Ohmea (1995) “Ulus Devletin Sonu” adlı kitabında küreselleşmeyi, yeni dünya ekonomisinin hareketliliğinin artması şeklinde karakterize eder. Sermaye piyasaları tarafından yönlendirilen yatırımlar, bütün dünyada kaynak ve pazar arama içinde olan uluslararası firmalar, uluslararası örgütlenme ve koordinasyona olanak veren bilgi sistemi ve dünyada en iyi ve en ucuz ürünleri almaya çalışan bireysel tüketiciler bu hareketli unsurlar arasında sayılabilir. Ohmea (1995)’ya göre parasını, bankacılığını ve haberleşmesini kontrol etmekten vazgeçmemiş ve bilgiyi kontrol etmeye çalışan hükümetler, yukarıda sayılan hareketliliğin avantajlarından tam olarak yarar sağlayamazlar. Tüketiciler, seçim özgürlüklerini ulusal ekonomiyi korumaya yönelik atılımlar yolu ile kısıtlayan politikaların mantığını ve ulus-devletin örgütlenmesini sorgular hale gelmişlerdir. Bunun sonucunda, ulus-devlet yararlı fonksiyonlarını da kaybederek zayıflamaya başlamıştır. Ekonomik aktivitelerin uluslararası hale gelmesi, ulusları devletlerarası politik işbirliği içine girmeye teşvik eder. Bunun sonucunda “Bölgesel Devletler” bile oluşabilir. Ulus hükümetler kendi politik otoritelerini, bir düzenleme yaparak veya bölgede federal bir yönetim kurarak devredebilirler. Bu oluşumu güdüleyen olgu, uluslararası firmaları ve tüketicileri güçlendiren yeni bilgi teknolojileridir.

Kennedy’ye (1993, s. 53-64, s. 122-134) göre, ekonomik küreselleşme sürecinde, hükümetler kontrolü kaybetmektedir. İşçilerin ve gelişmekte olan ülkelerin konumları yıpranmakta ve doğal çevre zarar görmektedir. Günümüz küresel toplumu, geleneksel politik yapılar, ulusal bilinç, sosyal ihtiyaçlar, kurumsal düzenlemeler ve alışkanlıklar gibi birçok şey ile teknolojik değişim ve ekonomik bütünleşmenin uzlaştırılması görevi ile karşı karşıya kalmaktadır (Kennedy, 1993, s. 330). Benzer şekilde Kobrin (1997, s. 157-159) küreselleşmenin, devletin otorite ve bağımsız karar verme yetkisi azaltmıştır görüşünü savunmuştur. Sakamoto (1994, s. 19, 36) küreselleşmenin, uluslararası yönetime ilişkin problemler ortaya çıkardığını, tüzüük ve yönetmelikleri düzenleme bağlamında devletlerin gücünün azaldığını savunmuştur. Rodrik’e (1997, ss. 1-6) göre, küreselleşme, ulus-devletlerinin kendi içinde ve devletler arasında sosyal ve siyasi gerginlik yaratmaktadır. Mc-Micheal de (1996, s. 197-207), ekonomik küreselleşme ile devletin gücünün azaldığını savunur. Evans da (1997, s. 82-87) küreselleşmenin, devletin temelini çürüttüğü görüşünü savunur çünkü küreselleşme ile birleşen neo-liberal ideoloji devlete karşıdır. En gelişkin analizlerden birine sahip Strange de (1996) devletin otoritesinin azaldığını vurgulamıştır. Ulus-devletin ve uluslararası sisteminin küresel dünyada adeta ateş altında olduğunu iddia etmektedir. Devlet müdahalesinin artmakta olduğunu, ancak bu müdahalenin sadece görece olarak kıyıda köşede kalmış olan konularda arttığını belirtir. Özellikle 1989’lardan sonra dünyada daha fazla devlet olduğunu fakat çoğunun gücünün zayıf ve kontrolden yoksun olduklarını belirtir (Strange, 1996, s. 4-6). Strange, küresel dünyada gücün, zayıf devletlerden güçlü devletlere, devletlerden piyasalara, emek piyasasından para piyasasına kaydığını gözlemlemiştir (Strange, 1996, s. 89). Günümüzde dünya pazarlarının kişisel olmayan güçleri, toplum ve ekonomi üzerinde politik otoritesinin en fazla olduğu farz edilen devletten daha güçlüdür. Küreselleşme, büyük ölçüde devletin ulusal ve uluslararası meselelerini denetleme ve yönetme becerilerini azaltarak, devlet egemenliğinin azalmasına

neden olmuştur. Giddens da (2000) günümüzde küreselleşmenin, ulus-devletlerde güç kaybına yol açtığını savunanlar arasındadır.

Sorgulayıcı Küreselleşme ve Ulus-Devletin Kendi Kendini Yeniden Üretebilme Savı

Küreselleşme ile birlikte devletin küçüldüğü, zayıfladığı, otorite ve egemenliğini kaybettiği fikrinin çok fazla abartıldığını savunan araştırmacılar bulunmaktadır (Scott, 1998; Shue, 1998; Skocpol, 1995, 1979; Weiss, 2003, 1998). Bu yaklaşıma göre, ulus-devletler oldukça esnek ve varlıklarını sürdürme konusunda gelişkin bir uyum yeteneğine sahiptir. Dolayısıyla, küreselleşmenin güçleri, devletin menziline ve rolünü sadece yeniden tanımlamaktadır. Weiss'e (2003, 1998) göre, küreselleşme, devlet otoriteleri için basitçe "tehdit eden" olmaktan ziyade "olanak tanıyan" bir olgudur. Held ve McGrew'e (2000) göre küreselleşmenin güçlerine daha etkili bir şekilde cevap vermek için devlet, kendini yeniden oluşturma ve dönüştürme kapasitesine sahiptir.

Küreselleşmenin zayıf bir oluşum olduğunu savunanlar, küreselleşmenin ulus-devlet tarafından kolaylıkla idare edilebileceği görüşü üzerinde ısrar ederler. Hirst ve Thompson (1996, s. 143-149, s. 170-194), Wade (1996) devletlerin, özellikle para akımı ile ilgili konularda hareket etme özgürlüğünü kaybetse bile, küreselleşmeyi idare edebileceklerini savunurlar. Gilpin (2000) küreselleşme çağında, devletlerin vazgeçilmez olduğunu savunur çünkü pazar ekonomisi ne bağımsızdır ne de kendi kendini düzenleyebilir. Bu yüzden piyasanın ulus-devletlere ihtiyacı vardır. Küresel alan, ekonomik, askeri ve siyasi üstünlük ve bu üstünlüğün devamlılığını sağlamak için yarışan devletler için bir oyun alanıdır. Dolayısıyla, dünya sistemi veya küresel alan gerçekte devletlerin varlığını tehlikeye sokma yerine devletleri beslemektedir (Tilly, 1992; Wallerstein, 1974). Tercihen, sermaye hareketliliği ve açık pazar karakterleri ile göze çarpan açık dünya ekonomisi, devletin egemen gücü tarafından kayıt altına alınan kural-temelli rejimler tarafından etkili şekilde yönetilebilir. Gilpin'e göre, ekonomik küreselleşme çağında, işlevsel ve işbirlikçi uluslararası düzen için devlet bağımsızlığı çok önemli bir faktör olarak varlığını sürdürmeye devam edecektir. Sassen de (1996, s. 25-30) küreselleşme ile birlikte devletin önemini kaybetmediği görüşü üzerinde ısrar eder. Ona göre, küreselleşme ulus-devlet bağımsızlığı ve toprak sınırlarına ilişkin yeniden tanımlamayı beraberinde getirmiştir. Bu oluşumu da ulusal toprak sınırlarının erozyona uğraması şeklinde adlandırmıştır. (1996, s. 84-86), günümüz küreselleşmesinin, devletler tarafından yazıldığı ve devletlerin yeniden örgütlenmesi ile ilgili olduğu düşüncesindedir.

Devletin Uluslararasılaşması

Ekonomik küreselleşme ile birlikte devletin geri çekildiği düşüncesine karşı çıkan Cox (1987, s. 254) devletin uluslararasılaşması kavramını ortaya atmıştır. Cox, uluslararasılaşmayı üç aşamalı bir süreçle açıklar. Buna göre, ilk aşama genel ideolojik bir çerçeve içinde meydana gelen dünya ekonomisinin ihtiyaçları veya gereklilikleri konusunda her bir devlet içinde bir görüş birliğine varılması sürecidir. İkincisi, bu görüş birliği oluşumuna katılımın hiyerarşik olarak yapılaşdırılmasına; son aşama ise küresel görüş birliğini ulusal politika ve pratiklere dönüştürülebilme amacına hizmet edecek

olan devletlerin içsel yapısal öğelerinin ayarlanım aşamasına karşılık gelmektedir. Bu formüleştirmede, ulus-devletin uluslararasılaşması, devlet aygıtının içsel olarak yeniden yapılandırılmasını ve birçok sınıf güçleri ile olan ilişkisinin yeniden düzenlenmesini zorunlu kılar. Fakat, ulus-devletin politikaları, küresel birikim ve yerel meşrulaştırma arasındaki çelişki tarafından üretilmeye devam eder (O'Connor, 2002, s. xiii-xxviii).

Devlet Sisteminde Millet Anlayışının ve Siyasi Sistemde Devlet Anlayışının Erozyona Uğraması

Aynı şekilde Jessop (1994), küreselleşme karşısında ulus-devletlerin gücünde bir gerileme olduğu görüşünü reddeder. Ona göre, yeni rejimin küresel birikiminde meydana gelen gelişime cevap olarak, devlet formunda üç temel yapısal değişiklik gözlenmektedir. İlk değişiklik, Cox'un da belirttiği gibi, ulusal siyasi rejimlerin uluslararası hale gelmesidir. Yani, küresel birikimde rolü olan aktörleri -IMF, Dünya Bankası, Avrupa Birliği ve Dünya Ticaret Örgütü- ve küresel sermayenin çıkarlarını doğrudan ulusal siyasi rejimin içine dahil etmektir. Ulusal politika rejimlerinin uluslararasılaşması, hem uluslararası anlaşmaların ve süreçlerin devlet politika yapımı ve eylemleri içine dahil edilmesi, hem de politika rejiminde rol alan yerli ve yabancı anahtar aktörleri ve kurumları içine alacak şekilde genişletmektir (Jessop, 1994, s. 208). Jessop, bu tür siyasi oluşumun devlet sisteminde millet anlayışının erozyona uğraması yönünde bir seyir gösterdiğini belirtmektedir. Yaşanan ikinci değişim, ulus-devlet aygıtlarının içlerinin boşaltıldığı süreç içinde devletin, yeni ve eski kapasiteleri (yarı-ulusal, ulusal, ulus-ötesi) fonksiyonel olarak yeniden düzenlenmiştir. Bu sürece en somut örnek Avrupa Topluluğu gösterilse de oluşumun tipik özelliklerini Kuzey Atlantik Ticari bölgesi ve diğer bölgelerde de gözlemek mümkündür (Jessop, 1994, s. 206). Bu türdeki devlet formunun ortaya çıkması, ulus devletin, sermaye akışını kontrol etmekten yoksun olduğu için değil, tersine yeni rejim altında, ulus devletler sermaye birikimi için gerekli koşulları sağlamaya yardım etmeye devam ettikleri içindir. Uluslararasılaşan ve sermaye birikiminde rol oynayan ulus-ötesi kurumların rolleri gittikçe artmaktadır. Fakat Jessop, ulus-devlet üstü kurumların geliştiği süreci, "küresel devlet" veya "dünya devleti" nin oluştuğu şeklinde bir oluşumla eşit sayılmaması gerektiği görüşü üzerinde ısrarla durmaktadır. Ona göre halen ulus devletlere eş güçte bir ulus-ötesi devlet yoktur (Jessop, 1994, s. 199). Son olarak, günümüz devlet oluşumunda meydana gelen üçüncü eğilim, siyasi sistemde devlet anlayışının erozyona uğramasıdır. Burada, yönetimde toprağa bağlı hükümetten diğer oluşumlara doğru kayan bir değişim söz konusudur. Bu eğilimin deneye dayalı göstergeleri, hükümet ve sivil toplum örgütleri arasındaki işbirliğidir. Yani birçok konu ile ilgili sorunların çözümüne yönelik ulus-devlet ve sivil toplum kuruluşları arasında işbirliği teşvik edilerek, yönetsel anlayışta yönetimden yönetişime doğru bir geçiş eğilimi söz konusu olmuştur (Jessop, 1994, s. 207).

Cox ve Jessop gibi, Glassman da "Devletin uluslararasılaşması" kavramı üzerinde durur. Devletin uluslararası hale gelmesi, ulus-devletlerin daha çok uluslararası

olan yatırımları teşvik ederek sermaye birikimini kolaylaştırmaya yönelik bir süreci ifade eder (Glassman, 1999, s. 673). Glassman'a göre, yabancı yatırım ve diğer önlemler ile uluslararası hale gelen sermaye, eşzamanlı olarak kapitalist sınıf ilişkilerinin uluslararası hale gelmesi anlamına da gelir. Devlet, prensip olarak bağımsız değildir. Fakat, Glassman aynı zamanda devletlerin, tutarlı olmadığını ve parçalı olduğunu da savunur. Küresel sınıf, ihracata yönelik yabancı yatırımcılar, ülke dışı yatırım ve satış yapan yerel kapitalistleri kapsar. Bunların ortak çıkarları vardır ve ortak girişim yolu ile ekonomik işbirliği oluşturabilirler. Bunlar, ticaret ve finans bakanlığı gibi devletin bazı kurumları ile güçlü ilişkiler içinde olurlar. Sonuç olarak, hem merkez hem de çevre ülkelerinde, küresel sermaye ve uluslararasına yönelik hükümet kurumları ile ilişki ağları kurulur.

Sınıfın ve devletin uluslararasılaşması, eşitsiz kapitalist gelişme ve eşitsiz devlet gücünü içeren uluslararası bir ortamda oluşur (Glassman, 1999, s. 675). Küreselleşmeye uyum, kısmi olarak merkez ülkeler, Dünya Bankası ve IMF gibi dış baskılar yolu ile oluşsa da bu işleyişte merkez ve çevre ülkelerin elitleri arasında yer alan uluslararası işbirliği çok daha önemlidir. "Yerel küreselciler" uluslararası firmalar ile işbirliği kurulmasından yarar sağlar. Yerel "küreselciler" in yapısal uyum politikalarını, kendi hükümetlerinin gücünü, kaynaklarını ve politikalarını desteklemek ve ilerletmek adına kullanabilme olasılıkları vardır. Sonuçta, güçlü merkez kapitalistlerinin gücü uluslararası müttefikler yolu aracılığıyla çevre ülkelere aktarılır.

Marksist Küresel Kapitalizm: Ulus-Ötesi Kapitalist Sınıf Hegemonyası ve Ulus-Ötesi Devletin Oluştugu Savı

Kapitalizm olgusunu süreçsel olarak değerlendiren Robinson (2004, s. 4) küreselleşmenin, uluslararası kapitalizmin dördüncü evresi olarak anlaşılması gerektiği düşüncesindedir. Ona göre kapitalizmin evreleri şunlardır: 1) ilkel birikim ve tüccarlık 2) rekabetçi kapitalizm 3) monopol kapitalizm ve emperyalizm 4) ulus-ötesi kapitalizm (Robinson, 2004, s. 18, s. 23-24). Bu dördüncü aşamada dünya kapitalist sistemi içinde bazı değişiklikler meydana gelmiştir. Bu değişiklikler ulus-ötesi sermayenin yükselmesi ve her ülkenin yeni küresel üretim ve finansal sistem içine entegrasyonunun sağlanması; yeni ulus-ötesi kapitalist sınıfın ortaya çıkması; ulus-ötesi devlet aygıtının ortaya çıkması (Robinson, 2007, s. 7-8) şeklindedir. Robinson'un küreselleşme kuramında (Robinson, 2001, s. 169), küreselleşmenin arkasındaki temel güç, liberal küreselcilerin savunduğu teknolojik yenilikler değil, sınıf çatışmasıdır. Ona göre, iletişim ve ulaşım teknolojilerinde meydana gelen devrimler, küreselleşmeyi kolaylaştıran araçlardır.

Cox (1981), Gill (2003) ve Pijl (1998) gibi araştırmaları temel alan Robinson (2002), küreselleşmenin ortaya çıkmasını, ulus-ötesi sermaye ve ulus-ötesi kapitalist sınıfın ortaya çıkmasının bir ürünü olduğunu savunur. Sklair (2001) de bu görüşü paylaşmaktadır. Tarihsel süreçte dünya kapitalist sistemi içinde birbirinden bağımsız ulus-kapitalist sınıfların oluşumuna ek olarak, uluslararası kapitalist sınıf da ortaya çıkmıştır.

Merkez ülkelerde yükselen uluslararası kapitalist sınıf 1970'ler ve 1980'lerde baskın güce sahipti. 1980'den 1990'lara kadar 3. dünya ülkelerinde borç krizinin ortaya çıkması ve bu krizi aşmak için öne sürülen IMF ve Dünya Bankası yapısal uyum programlarının yardımı ile merkez ülkelerin uluslararası kapitalist sınıfları ve onlarla eklemlenen ulusal kapitalist sınıfların öncülüğünde ulus-ötesi kapitalist sınıf da gelişmiştir (Robinson, 2001, s. 174, s. 184-186). Ona göre ulus-ötesi kapitalist sınıf, ulus-ötesi sermayeyi temsil eden, ulusal kimlikleri olmayan ve ulusal sermaye grupları ile çatışma ve rekabet içinde olan bir sosyal sınıftır (Robinson, 2007, s. 10).

Küreselleşme çağında, Robinson'a göre ulus-ötesi devlet de ortaya çıkmıştır. Ulus-ötesi devlet, ulus-ötesi burjuvazinin hegemonyasını koruyan, savunan ve ilerleten kurumlar ve uygulamalardan oluşur. Bu ulus-ötesi devlet aygıtını Robinson ulus-ötesi ekonomik, politik kurumlar ve ulus-ötesi güçler tarafından dönüştürülen birbiri ile birleşmiş ulus devletlerden oluşan gevşek bir ilişki ağı olarak tanımlamaktadır. Ulus-ötesi devlet birçok tabakalı ve çok merkezlidir. Ulus-ötesi örgütlenmesi hem ekonomik ve politik, aynı zamanda resmi ve gayri resmidir (Robinson, 2001, s. 166). Bu uluslar-ötesi örgütlenmenin ekonomik formları IMF, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü ve bölgesel bankalar; uluslar-ötesi politik örgütlenmesi G-7 ve G-22; resmi politik formları UN, OECD ve bölgesel gruplaşması EU, NAFTA, ASEA ve APEC'tir.

Ulus-devletler, ulus-ötesi devletin dışında değildir, fakat ulus-ötesi devletle birleşerek onun bir parçası haline gelmiştir (Robinson, 2001, s. 166). Ulus-ötesi devletin oluşması, her bir ulusta devletin yeniden organize olmasını zorunlu kılmıştır ve bu ulus-devletlerin yeniden organize olması eşzamanlı olarak ulus-ötesi ekonomik ve politik kurumların yükselişini de içine alır. Bu iki oluşum -ulus-devletin dönüşümü ve ulus-ötesi kurumların ortaya çıkması- birbirinden bağımsız değildir. Küreselleşme altında ulus-devlet sönüp gitmez fakat fonksiyonlarında bir değişiklik olur ve geniş çaplı ulus-ötesi devletin fonksiyonel bir parçası haline gelir (Robinson, 2001, s. 166). Ulus-devletler ulusal politikaları oluşturmaktan ziyade, ulus-ötesi kurumlar tarafından oluşturulan politikaların uygulanmasını gerçekleştiren birer araç haline dönüşmüşlerdir. Sermaye birikimi oluşumuna karışma ve ekonomik politikaları belirleme konularında ulus-devletlerin rolündeki azalmalar, ulus-ötesi sermayenin ulus-devletler ve popüler sınıflar üzerinde bir gerçek güç kurduğunu yansıtır (Robinson, 2001, s. 169). Güçsüzleştirilmenin aksine ulus-devlet, küresel sermaye çıkarları tarafından ele geçirilmiş ve yeniden şekillendirilmiştir. Robinson, bu ulus-ötesi devletin ulus-ötesi bir askeri aygıtının olmadığını kabul eder, ancak ABD ordusunun, ABD devleti adına değil, genel anlamda ulus-ötesi sermaye adına çalıştığını savunur. Küresel sermaye imparatorluğunun ikametgahı Washington'dur. (Robinson, 2004, s. 140).

"İmparatorluk" adlı çalışmada Hardt ve Negri, toprakla sınırlı olmayan bir güç aygıtının, eski emperyalist düzenin yerine geçtiğini belirtmektedirler. Bu yeni küresel düzen, modern güçlerin uyguladığı emperyalizm şekli ile tam olarak anlaşılabilir. Bu emperyalist düzende ulus-devletler, egemenliklerine sahipler ve bazıları bu egemenliklerini yabancı topraklara doğru genişletebilmektedir. Bundan farklı, bir şebeke güç,

yeni bir egemenlik şekli oluşmaktadır ve bu güç ağı ulus-ötesi kurumları ile egemen ulus-devletler, büyük kapitalist firmalar ve diğer güçler gibi önceki elementleri içinde barındırmaktadır. Bu güç ağı, imparatorluk ile ilgili, fakat emperyalist değildir (Hardt ve Negri, 2004, s. xii).

Marksist Emperyalist Küreselleşme: Amerikan Hegemonyası Olarak Yeni Emperyalizm

Yeni emperyalizm kuramcılarına göre, yukarıda Robinson'un bahsettiği dünya kapitalist sisteminin dördüncü evresini oluşturan küreselleşme çağında, sermaye artan bir şekilde küreselleşmektedir. Fakat, sermayenin artan bir şekilde küreselleşmesi, ulus-devletlerin erozyona uğradığı veya hiyerarşik ulus-devlet sisteminin sona erdiği anlamına gelmemektedir. Küresel kapitalizm perspektifinden farklı olarak yeni emperyalizm kuramcıları, uluslararası düzende ulus-devletin devam eden önemi üzerinde durmaktadır. XXI. yüzyılda dünya kapitalizminin halen ulus-devlet sermayelerinden ve birbirinden bağımsız ulusal ekonomilerden oluştuğunu varsayımını esas alan yeni emperyalizm kuramcıları XX. yüzyılın sonları ve XXI. yüzyılın başında dünyada gelişen politik dinamikleri hükümetlerin ulusal çıkarlarını korumaya yönelik attıkları adımlar sonucunda oluştuğu şeklinde analiz etmişler ve sonuç olarak, uluslararası ulus-devletler düzeninde ABD'nin egemen güç olduğunu savunmuşlardır (Arrighi, 2005a; Arrighi, 2005b; Barrow, 2005; Bello, 2005; Foster, 2003; Harvey, 2005, 2003; Keily, 2006).

Barrow'a göre (2005) günümüzdeki şekliyle küreselleşme, gerçekte ABD emperyalizminin yeni bir formudur. Bu yeni emperyalizm biçimi, ABD sermayesinin, ABD dışındaki ülkelerdeki oluşumların içine doğrudan nüfuz etmesi şeklinde betimlenmektedir. Ulus-devletlerin kendi içinde ekonomik, politik ve ideolojik yeniden yapılanma çabaları ABD süper devlet ile eklemlemeye hizmet edecek şekilde olmalıdır. Ulusal devlet elitleri yeni süper devletle eklemleme kaygısı ile birlikte küresel birikim ve ulusal meşrulaştırma arasındaki çelişkili baskıyı da yönetmek zorundadırlar. Mevcut çelişki, kapitalist devlet formunun yeniden yapılanması ve ulus-devlet aygıtları içinde içsel güç ilişkilerinin yeniden düzenlenmesi yolu ile yönetilmektedir (Barrow, 2005, s. 125).

Yeni emperyalizm yaklaşımını savunan diğer kuramcılar da (Albo, 2003; Panitch ve Gindin, 2006 2004 2003), ekonomik küreselleşmenin bazı somut göstergelerini ciddiye alırlar ve yine bu göstergeleri ulus-devletler sistemine dayalı uluslararası bir düzen içine yerleştirmeye çalışırlar. Onlara göre, gerçekte ekonomik küreselleşme, bütün ulus-devletlerin teşvikinden çok bazı ulus-devletler tarafından desteklenmektedir. ABD küresel liberalleşmeyi hem kendi firmalarına karşı gerçek ve algılanan ayrımcılığa bir tepki olarak hem de serbest ticaret, liberal finans ve yatırım politikalarından daha fazla yarar sağlamak için özellikle teşvik etmektedir. Yeni emperyalizm kuramcılarında Foster, Arrighi ve Harvey gibi isimler ABD'nin uluslararası politikalarını, ulusal sermayeler arasında rekabetin ve merkez ulus-devletler arasında politik ve ekonomik çatışmalar düzeyinde analiz etmişlerdir. Harvey'e (2005) göre ABD güçleri, ABD finansal kurumlarına özel avantajlar sağlasın diye dünyada sermaye pazarlarını açmıştır. ABD'nin küresel ölçekte artan müdahaleci politikalarını Arrighi (2005a; Arrighi, 2005b), dünya üzerinde azalan ABD hegemonyasıyla ilişkilendirerek kaybedilen itibarın yeniden kazanılması çabaları olarak

değerlendirmektedir. Benzer şekilde Foster (2003, s. 13) da ABD'nin, kendi emperyalist gücünü artırmak için her ne gerekiyorsa yaptığını ve geri kalan kapitalist dünyayı kendi çıkarlarına bağımlı kıldığını belirtmektedir.

Robinson'un ulus-ötesi devletin ortaya çıktığı savı yeni emperyalizm kuramcılarınca eleştirilmiştir. Dünyanın ulus-devletlere ayrılması, uluslararası hareketliliği olan sermaye gücü için merkezi önem arz eder (Gill ve Law, 1988, s. 84). Uluslararası sermayenin yapısal gücü, ancak sermayenin bir devletten diğer devlete hareket imkânı sağlayan uygun bir siyasal dünya düzeniyle mümkündür (Picciotto, 1997). ABD veya başka ulus-ötesi sermayenin ulus-ötesi devlet kurulmasında uzun vadeli bir çıkarı yoktur çünkü bu tür bir düzenleme ulus-ötesi sermayenin kurumsal gücünün siyasal temelini tehlikeye sokar veya azaltır. Küreselleşmenin siyasal formu küresel devlet değildir, tersine, birden fazla devletin küresel bir sistemidir (Wood, 2003, s. 6). Dolayısı ile küresel kapitalizm kuramı ve yeni emperyalizm yaklaşımı uluslararası kurumları farklı şekilde kavramlaştırmaktadır. Küresel kapitalizm yaklaşımı, IMF, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü ve bölgesel bankaları, G-7 ve G-22, UN, OECD, EU, NAFTA, ASEA ve APEC'i ulus-ötesi devletin kurumları olarak nitelendirir ve bu kuruluşların ulus-ötesi kapitalist sınıfın çıkarlarına hizmet ettiğini savunmaktadır. Bunun tersine, yeni emperyalizm yaklaşımını savunanlar, bu kurum ve kuruluşları ABD hegemonyasının uluslararası arabulucularıdır şeklinde kavramlaştırmanın daha doğru olduğunu düşünmektedir (Bello, 2005; Panitch, 2000, s. 13-14). Onlara göre, küreselleşme ve küreselleşmenin yeni kurumları, ABD sermaye hegemonyası ve mevcut yapıyı yeniden üretimin daha fazla kurumsallaşmasını sağlayan bir süreçtir (Barrow, 2005, s. 137). Toprağa bağlı olmayan emperyalizm olarak küreselleşmenin tohumları ve bu sistemin devamını sağlama, metropol ve kolonilerin siyasal olarak bağımlı hale getirilmesi gibi direkt açık bir ilkeye dayanmaz. Genellikle ulus devletin oluşumu içinde baskın emperyalist gücün yeniden üretilmesini teşvik etmeye hizmet amaçlıdır (Panitch, 2000, s. 8-9). Sonuç olarak, bu tartışmalar son yıllardaki bütün uluslararası antlaşma yapımı, ulus-devletlerin kendi finans, hukuk ve eğitim sistemlerini değiştirmeye ve ABD sisteminin aynısına dönüştürmeye zorladığını ima etmektedir. Başka bir deyişle, bu antlaşmalar, yoğun finansal, ekonomik, askeri ve kültürel, kurumsal bağlar yaratarak, devletleri ABD imparatorluğuna bağlar. Bu antlaşmalara dayalı ulusal düzenlemeler yabancı sosyal oluşumlar içinde ABD sermayesinin yeniden üretimi için gerekli politik ve materyal koşulları oluşturur (Panitch, 2000, s. 16). Görüldüğü gibi Panitch, imparatorluk kurallarının yeni bir formunun ortaya çıktığını savunmaktadır. Bu, sınırların kaybolması ile değil, tersine sınırların birbiri içine geçmesi ile betimlenmelidir.

Yeni emperyalist sistemde, kapitalist rekabet olmasına rağmen, bu kapitalist rekabet eskiden olduğu gibi askeri rekabetle sonuçlanmaz. Merkez kapitalist devletlerarasındaki ilişki 1945'den bu yana değişikliğe uğramıştır. 1945 öncesi ilişkiler ile kıyaslandığında, bu devletlerarasında daha fazla bir işbirliği söz konusudur. Bu işbirliği, küresel kapitalizm yaklaşımının ortaya attığı gibi, ulus-devletler arasında ekonomik rekabetin sona erdiği anlamına gelmez. Günümüz uluslararası düzende sürdürülen rekabetin, merkez kapitalist ulus-devletler arasında askeri bir çatışma ihtimaline dönüşme olasılığına yer verilmez. Küresel kapitalizm yaklaşımı, küresel çağda rekabetin sadece firmalar arasında olduğunu ve ulus-devletler arasında olmadığı görüşünü savunur. Örneğin

bu düşünce, dünya ticaret örgütü kararlarında ya da 2003 Irak savaşı gibi sorunlarda hem-fikir olmamayı görmezden gelerek bu durumların 1914 öncesi dönemde ya da 1939'da olduğu gibi emperyalist devletlerarasında bir rekabete dönüşeceği ihtimaline yer vermez. Sonuçta ABD tarafından yönlendirilen bir uluslararası düzen vardır ve bu düzen diğer merkez kapitalist devletler ve gelişmekte olan devletler üstünde kesin ABD avantajlarına hizmet eder. Diğer devletler ise bu düzene uyma konusunda mutludurlar çünkü hepsi bu düzenden yarar sağlamaktadır (Panitch, 2000; 1994; Albo, 2003; Panitch ve Gindin, 2003; Kiely, 2006).

Bu anlamda günümüz gerçekliklerini anlamak için en yararlı Marksist teori Kautsky'nin (2002) merkez kapitalist devletler arasında ultra-emperyalist işbirliği teorisidir. Kautsky sermayenin özünde ulusal kalabileceğini farz eder ve ulusal sermayelerin birbiri ile rekabet etmektense uluslararası işbirliği yaparak birbiri ile birleşebilecekleri görüşünü savunur. Günümüzde, sermaye daha fazla uluslararası hale gelmiştir fakat bu sermaye merkez ülkeleri arasında akışıktır. Merkez devletlerarasındaki sermaye akışının toplanması 1914 öncesi yıllardan çok farklı değildir. Fakat, yeni olan şey, çevre ülkelerde endüstrinin yükselmesi ve daha da önemlisi, gelişmekte olan ülkelere olan yatırım sadece bir devlet tarafından yapılmamaktadır. Ekonomik rekabet birçok anlamda yoğunlaşmıştır fakat bu rekabet 1914 öncesini betimleyen dönemde olduğu gibi koloni monopol ve toprak elde etme ile sonuçlanmamaktadır. Günümüz düzeninde güç, politik veya askeri araçlardan ziyade direkt olarak ekonomik araçlar yolu ile uygulanmaktadır (Green, 2002; Went, 2002). Çevre ülkelerine ABD askeri müdahalesi, kuşkusuz ABD hegemonyasını korumak ve güçlendirmek için yapılmaktadır. Fakat bu askeri müdahaleler, ABD sermayesinin birikim gereksinimi ile daha az alakalıdır ve Washington'un egemen ulus-devletlere bağlı olarak gelişen ve birbiriyle gittikçe birleşen uluslararası ekonomik düzenin sağlanmasında emniyet rolü görevini üstlenmesi ile daha fazla alakalıdır. Sonuçta ABD emperyalizmi, liberal uluslararası düzenin içine girmekte başarılı olamayan devletleri bu düzenin içine sokmaya çalışır (Doyle, 1983; Starr, 1997).

Sonuç

Güçlü liberal küreselleşme yaklaşımının, küreselleşme tartışmalarında referans aldığı bilim ve teknolojinin gelişimi ve yine bu gelişmelerin beslemiş olduğu iletişim yoğun bir ortamda dünyanın gelmiş olduğu adresin küçük bir köy olduğu olgusu yadsınamaz. Ancak teknoloji, iletişim ve bilgi ağına yönelik gelişmelerle küreselleşme olgusunun ilişkisi karşılıklı bağımlılık düzeyinde daha iyi anlaşılabilir. Bu yüzden liberal küreselleşme yaklaşımının bilimsel ve teknolojik gelişmeleri tekilci nedensel çözümleme aracına dönüştürmeleri zayıf yanlarına işaret etmektedir. Bu yaklaşımın diğer üç yaklaşımdan farkı, küreselleşmenin motorunu kapitalist sistem ile özdeşleştirmemiş olmasındandır.

Küreselleşme sonucu ulus-devlete ne olmaktadır sorusuna cevap arayan yaklaşımlardan güçlü liberal küreselleşme, ekonomik küreselleşme ile birlikte devletin küçüldüğü, zayıfladığı, otorite ve egemenliğini kaybettiği ve ulus-devletin sona erme sorunu ile karşı karşıya kaldığını savunmaktadır. Yani, ulus-devlet süreç içinde uluslararasılaşarak buharlaşmaktadır. Liberal perspektifin ulus-devletin yapısal bir değişimle zayıfladığı yönündeki açıklamaları, sorunu ve süreci anlama ve karşılaşılan

problemlere çözüm üretme düzeyinde yeterince işlevsel görünmemekte, sadece masum bir durum tespiti olmanın ötesine geçememektedir. Diğer üç kuramsal yaklaşım, güçlü liberal küreselleşmenin bu görüşünü eleştirmişlerdir. Bu üç yaklaşıma göre, küreselleşme ile birlikte ulus-devlet ne zayıflamakta, ne küçülmekte, ne otorite ve egemenliğini kaybetmekte ne de kaybolup gitmektedir; tersine ulus-devlet güçlüdür ve kendi varlığını sürdürme yeteneğine sahiptir. Küreselleşme ile birlikte, ulus-devlet buharlaşmamakta, sadece menzili ve fonksiyonlarında bir değişiklik meydana gelmektedir ve fonksiyonları yeniden tanımlanmaktadır.

Sorgulayıcı küreselleşme perspektifinden günümüz küreselleşme olgusu, devletlerin yeni bir örgütlenme biçimi olarak algılanmaktadır. Yeni durumla birlikte ulus-devletlerin uluslar arasılaştığı ve devlet sisteminde millet anlayışının erozyona uğradığı görüşü vurgulanmaktadır. Sorgulayıcı perspektif, liberal söylemin en çok ihtiyaç duyabileceği sorgulama etkinliğini işin için katmakla liberal perspektifin önemli bir açığını kapamaktadır. Liberal küreselleşme yaklaşımının ulus devletin içinde bulunduğu durumu masum bir yapısal ve işlevsel değişimle sınırlı görerek bu yapısal ve işlevsel değişimin sonuçlarına kulak tıkaması en büyük açmazdır. Hem küresel kapitalizm yaklaşımı hem de yeni emperyalizm yaklaşımı sorgulayıcı küreselleşme yaklaşımının bu soruyu cevaplarırken ortaya attığı temel görüşlerle hemfikiridir, fakat her ikisi de küreselleşmenin nasıl betimleneceği, hangi güç tarafından teşvik edildiği, küreselleşme sonucu ulus-devletin fonksiyonlarında ortaya çıkan değişimin hangi egemen güç/güçlere hizmet edeceği sorularına cevap arayarak bu görüşlerden etkilenmiş ve yararlanmışlardır.

Küresel kapitalizm yaklaşımına göre, küreselleşme olarak adlandırılan dünya kapitalist sistemi içinde bazı nitel değişiklikler meydana gelmiştir. Küresel kapitalizm döneminde, ulusal, uluslararası sermaye, ulus-devlet ve ulus-devletin uluslararası sistemine ek olarak yeni ulus-ötesi sermaye, ulusal kimlikleri olmayan ve ulusal sermaye grupları ile çatışma ve rekabet içinde olan ulus-ötesi kapitalist sınıf, ulus-ötesi ekonomik, politik kurumlar ve ulus-ötesi güçler tarafından dönüştürülen birbiri ile birleşmiş ulus devletlerden oluşan gevşek ilişki ağıyla tanımlı ulus-ötesi devlet aygıtının ortaya çıkması gözlenmektedir. Görüldüğü üzere, küresel kapitalizm yaklaşımı sınıfsal çözümleme vurgusu ile ekonomik küreselleşme sorununu, kapitalist sınıfın ve devletin ulus aşırı hegemomik bir güç olarak ortaya çıktığı şeklinde analiz etmektedir. Başka bir deyişle küresel kapitalizm mevcut işleyişin ne sorumlusu ne de çıkar grubu olarak ulus devleti görmektedir. Ulus devletin yerine adresi belirsiz bir sermaye grubunu yerleştirerek bu grubu yersiz yurtsuz ilan etmektedir.

Ekonomik küreselleşme çağında sermayenin ulus-ötesi gelişimi konusunda küresel kapitalizm kuramcıları ile hemfikir olan yeni emperyalizm kuramcıları, yeni bir ulus-ötesi kapitalist sınıfın ve devletin oluştuğu savına katılmamaktadır. Yeni emperyalizm yaklaşımı, sorgulayıcı küreselleşme yaklaşımına benzer şekilde, ekonomik küreselleşme olgusunu ulusal-devletlerin uluslararası sistemi içinde ele alarak analiz etmiştir. Günümüz formunda küreselleşme, gerçekte ABD emperyalizminin yeni bir formudur. Bu yeni emperyalizm, ABD sermayesinin yabancı sosyal oluşumlara direk nüfuz etmesi şeklinde betimlenmektedir. Ulus-devletlerin kendi finansal, hukuki ve eğitim sistemlerini değiştirme girişimleri, uluslararası antlaşmalar yapımı yeni ABD sistemine tabi olma ya da ona eklenme çabalarıyla şekillenmektedir. Bu düzeyde sürdürülen

çabalar için tahsis edilen ekonomik, askeri ve kültürel destekler, kurulmak istenen yeni ABD imparatorluğuyla uydu devletlerarasında yeni bağımlılık ilişkileri inşa çabalarına hizmete yöneliktir.

Küreselleşmenin arkasındaki temel güç, küresel kapitalizm yaklaşımı tarafından ulus-ötesi sınıf olarak kavramlaştırılırken, bu güç yeni emperyalizm yaklaşımı tarafından ABD hegemonyası olarak kavramlaştırılmıştır. Küresel kapitalizm yaklaşımına göre yeni “tarihsel birlik” ulus-ötesi kapitalist sınıf birliğidir ve bu sınıf kendini bütün dünyada neoliberal politikaların yayılmasını sağlamaya adanmıştır. Bu gelişmeleri anlama ve açıklama girişimleri ulus devletlerin ulus-ötesi bağlantılılıkları dikkate alınmaksızın, sadece Amerikan emperyalizmi ya da yeni emperyalist güçler arasında yeni bir çekişme modeliyle açıklanamaz. Bunun aksine ulus-ötesi sınıf birliğinin varlığından şüphe eden yeni emperyalizm yaklaşımına göre, küreselleşmenin arkasındaki temel güç ABD’dir. ABD neoliberal politikaların dünya genelinde yayılmasında büyük rol oynamaktadır.

Küresel kapitalizm yaklaşımına göre, ulus-ötesi burjuvazinin hegemonyasını koruyan, savunan ve ilerleten kurumlar ve uygulamalardan oluşan ulus-ötesi devletin ortaya çıkması, her bir ulusta devletin yeniden organize olmasını zorunlu kılmıştır. Küreselleşme altında güçsüzleştirilmenin aksine ulus-devlet, küresel sermayenin çıkar sahipleri tarafından ele geçirilmiş ve ulus-ötesi sermaye sınıfının çıkarına hizmet edecek şekilde yeniden şekillendirilmektedir. Yeni emperyalizm yaklaşımına göre, son yıllardaki bütün uluslararası anlaşma yapımı, ulus-devletleri kendi finansal, hukuki ve eğitim sistemlerini değiştirmeye ve ABD sisteminin aynısına dönüştürmeye zorlamaktadır. Özetle, fonksiyonları değişen ulus-devletler küresel kapitalizm yaklaşımına göre ulus-ötesi kapitalist sınıf çıkarına hizmet edecek şekilde dönüşmekte iken, yeni emperyalizm yaklaşımına göre ABD devletine ve sermayesine hizmet edecek şekilde dönüşmektedir.

Sonuç olarak, sürecin geldiği noktayı ister küresel kapitalizm yaklaşımında olduğu (küreselleşme çağında emperyalizmin olmadığı ve yeni durumun emperyalizm ötesi imparatorluk olduğu) gibi görelim isterse de yeni emperyalizm yaklaşımı kuramcılarının iddia ettiği (günümüz kapitalizminin yüzyıl öncesinin emperyalist kavramsallaştırması) gibi görelim mevcut farklılıklar öze ilişkin bize katkı sağlamamaktadır. Yine Robinson’un ulus-ötesi devletin ulus-ötesi bir askeri aygıtının olmadığı ve ABD ordusunun, ABD adına değil, genel anlamda ulus-ötesi sermaye adına çalıştığı türündeki çözümlenmeleri (Robinson, 2004, s. 140) özünde bir devlet olarak ABD’nin ortaya çıkışını da sağlama alma kaygısı taşımaktadır. Robinson’un çözümlenmelerinin bir ileriki ayağını belki de devlet olarak ABD’nin de ulus-ötesi sermayede olduğu gibi herhangi bir ulusal renk taşımadığı ve bütün ulus devletlerin yerel ve uluslararası çıkar dengelenimleriyle ortaya çıkmış bir yapı olarak görmektedir. İşlevi ise hem devlet olarak ABD’nin hem de bağımsız bir yapılanma olarak ima edilen ulus-ötesi sermayenin uluslar adına güvenliğini sağlamak olan bir ABD güdümlü askeri kurum ve güvenlik stratejilerini meşrulaştırmak ya da güvence altına almak olabilir. Yani ABD devleti ulus-ötesi kapitalist sınıf çıkarları adına liderlik rolü oynama girişiminde bulunmaktadır (Robinson, 2007, s. 20-23). Yeni emperyalizm kuramcılarının, mesela Harvey’e göre (2005, s. 214), Irak’a karşı ABD savaşının temel amacı, Irak’ın neo-liberal kapitalist ekonomiye dönüştürülmesidir. Bu ABD’nin Orta Doğuda bölgesel bir etki kazanmasını sağlayacak, bu da ABD’nin küresel ekonomiyi kontrol etmesi için gereklidir (Harvey, 2005, s. 19). Yani yeni emperyalist yaklaşım

kuramcıları, günümüz uluslar arası ABD müdahalelerini ABD'nin dünya hegemonyasını elde etmek ve emperyalist devletlerarası rekabetin yeni dönemi olarak yorumlamaktadır. Küreselleşme olgusunu ABD devleti ve bu devlete hükmeden ABD sermayesinin hesap, çıkar ve beklentileriyle şekillenmekte olduğu sorununu anlaşılır kılmaya çalışmaktadır. Sorunu ele alma biçimi topyekün değişimi mahkum etme temelinde olsa da diğer yaklaşımların hiçbir biçimde dile getirmeye yaklaşmadığı sorunlara parmak basması yönüyle önemlidir. Tüm tartışmalar ışığında yapılması gereken ne değişim olgusunu görmezden gelmek, ne de değişimin dinamiklerini düşman görek ötekileştirmek gerekmektedir. Önemli olan yeni emperyalizm kuramının dışındaki perspektiflerce ifade edilen kaçınılmaz değişim sürecini bir realite olarak görmek ve yeni emperyalizm perspektifinden de dikkat çekilen muhtemel sorunlar ışığında yeni kurumsal yapılanmalara her ulus devletin etki ve gücü nispetinde yapı içerisinde yer almasını sağlamaktır. Buradan hareketle küreselleşme yazını ya da söyleminin monist bir yaklaşımdan ziyade farklı perspektif görüşlerini dikkate alan çok boyutlu bir bakış gerektirmektedir. Ancak bu sayede sürecin gerektirdiği yeni kurumsal yapılanmaları hem şekillendirme hem de genel iradenin belirlenmesi düzeyinde daha insani ortak paydalar ve etik prensiplere dayalı kurumlar inşa etmenin olanağı ortaya çıkacaktır.

Günümüzde, uluslararası düzeyde oluşturulan/oluşturulacak kurum ve yapılarda doğrudan temsili olanağı bulamayan ulus ya da benzeri çevrelerin kaygı ve beklentilerini dikkate alabilecek yapılar ya da karar mekanizmaları geliştirme, tek yanlı meşrulaştırıcı yaklaşımlardan farklı perspektiflerle kurulu sorunu çok boyutlu okumaya elverişli bir çoğulcu yaklaşıma ihtiyaç duyulmaktadır. Bu türden bir yaklaşım, hem ulusal ya da ulus-ötesi kurumlar düzeyinde belli çevrelerin sözcülüğünü ve bekciliğini yapmanın ötesinde genel kaygılar ve genel iyiler/doğrular üzerinden kendisini daha meşru olarak ifade edebilme imkânına kavuşur.

Kaynakça

- Albo, G. (2003). The old and new economics of imperialism. L. Panitch ve C. Leys (Eds.), *The socialist register* içinde (ss. 88–113). London: Merlin.
- Arrighi, G. (2005a). Hegemony unraveling I. *New Left Review*, II (32/33), 23-80.
- Arrighi, G. (2005b). Hegemony unraveling II. *New Left Review*, II (32/33), 83-116.
- Barrow, C.W. (2005). The return of the state: Globalization, state theory, and the new imperialism. *New Political Science*, 27, 123-145.
- Bello, W. (2005). *Dilemmas of domination: The unmaking of the American Empire*. New York: Henry Holt.
- Cox, R.W. (1987). *Production, power, and world order*. New York: Columbia University Press.
- Cox, R.W. (1981). Social forces, states and world orders: Beyond international relations theory. *Millennium*, 10, 126–155.
- Doyle, M. (1983). Kant, liberal legacies and foreign affairs: Part One. *Philosophy and Public Affairs*, 12, 205–235.
- Evans P. (1997). The eclipse of the state? *World Polity*, 50, 62–87.

- Foster, J.B. (2003). The new age of imperialism. *Monthly Review*, 55, 1–14.
- Giddens A. (2000). *Runaway world: How globalization is reshaping our lives*. New York: Routledge.
- Gill, S. (2003). *Power and resistance in the new world order*. Palgrave: Macmillan.
- Gill, S. ve Law, D. (1988). *The global political economy: Perspectives, problems, and policies*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Gilpin, R. (2000). *The challenge of global capitalism: The world economy and its discontents*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Glassman, J. (1999). State power beyond the ‘Territorial Trap’: The internationalization of the state. *Political Geography*, 18, 669-696.
- Green, P. (2002). The passage from imperialism to empire: A commentary on empire by Michael Hardt and Antonio Negri. *Historical Materialism*, 10, 29–77.
- Hardt, M. ve Negri, A. (2004). *Multitude*. New York: Penguin.
- Harvey, D. (2005). *A brief history of Neoliberalism*. Oxford, England: Oxford University Press.
- Harvey, D. (2003). *The new imperialism*. Oxford, England: Oxford University Press.
- Held, D. ve McGrew, A. (Eds.). (2000). *The global transformations reader*. Oxford: Polity Press.
- Hirst, P. ve Thompson, G. (1996). *Globalization in question*. London: Polity.
- Jessop, B. (1994). Post-Fordism and the state. A. Amin (Ed.), *Post-Fordism: A reader* içinde (ss.251-280). Oxford: Blackwell.
- Kautsky, K. (2002). Ultra-imperialism. *Workers Liberty*, 2, 73–79.
- Keily, R. (2006). United States hegemony and globalization: What role for theories of imperialism? *Cambridge Review of International Affairs*, 19, 206-221.
- Kennedy, P. (1993). *Preparing for the twenty-first century*. New York: Random House.
- Kobrin, S.J. (1997). The architecture of globalization: State sovereignty in a networked global economy. J. H. Dunning, (Ed.), *Governments, globalization, and international business* içinde (ss. 146-171). New York: Oxford University Press.
- McMichael, P. (1996). *Development and social change: A global perspective*. Thousand Oaks, CA: Pine Forge.
- O’Connor, J. (2002). Introduction to the transaction edition. J. O’Connor (Ed.), *Fiscal crisis of the state transaction* içinde (ss. xiii–xxviii). New Brunswick: Thousand Oaks, CA.
- Ohmea, K. (1995). *The end of the nation state: the rise of regional economies*. London: Harper Collins.
- Panitch, L. (2000). The new imperial state, *New Left Review*, II, 5–20.
- Panitch, L. (1994). Globalization and the state. R. Miliband ve L. Panitch, (Eds.), *The socialist register* içinde (ss. 60–93). London: Merlin.
- Panitch, L. ve Gindin, S. (2006). Imperialism and global political economy—A reply to Alex Callinicos. *International Socialism*, 109, 194–199.
- Panitch, L. ve Gindin, S. (2005). Finance and American empire. L. Panitch, ve C. Leys (Eds.), *The socialist register* içinde (ss. 46– 81). London: Merlin.
- Panitch, L. ve Gindin, S. (2004). Global capitalism and American empire. L. Panitch ve C. Leys (Eds.), *The socialist register* içinde (ss. 1–42). London: Merlin.

- Picciotto, S. (1997). The internationalisation of the state. *Capital and Class*, 43, 43–63.
- Pijl, V. D. K. (1998). *Transnational classes and international relations*. London: Routledge.
- Robinson, W.I. (2007). Beyond the theory of imperialism: Global capitalism and the transnational state. *Societies Without Borders*, 2, 5–26.
- Robinson, W.I. (2004). *A theory of global capitalism*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Robinson, W.I. (2002). Capitalist globalization and the transnationalization of the state. M. Rupert ve H. Smith (Eds.), *Historical Materialism and Globalization* içinde (ss. 210-229). London: Routledge.
- Robinson, W.I. (2001). Social theory and globalization: The rise of a transnational state. *Theory and Society*, 30, 157-200.
- Rodrik, D. (1997). *Has globalization gone too far?* Washington, DC.: Inst. Int. Econ.
- Sakamoto, Y. (1994). *Global transformation*. New York: UN University Press.
- Sassen S. (1996). *Losing control? Sovereignty in an age of globalization*. New York: Columbia University Press.
- Scott, J. (1998). *Seeing like a state: How certain schemes to improve the human condition have failed*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Shue, V. (1998). *The reach of the state: Sketches of the Chinese body politics*. Stanford, CA: Stanford University Press.
- Sklair, L. (2001). *The transnational capitalist class*. Oxford: Blackwell.
- Skocpol, T. (1995). *Social policy in the United States*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Skocpol, T. (1979). *States and social revolutions: A comparative analysis of France, Russia and China*. New York: Cambridge University Press.
- Starr, H. (1997). Democracy and integration: Why democracies don't fight each other. *Journal of Peace Research*, 32, 153–162.
- Strange S. (1996). *The retreat of the state: The diffusion of power in the world economy*. New York: Cambridge University Press.
- Tilly C. (1992). *Coercion, capital, and European states, A.D. 990-1992*. Cambridge: Basil Blackwell.
- Wade, R. (1996). Globalization and its limits: Reports of the death of the national economy are greatly exaggerated. S. Berger ve R. Dore (Eds.), *National Diversity and Global Capitalism* içinde (ss. 60-88). Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Wallerstein I. (1974). *The modern world-system*. New York: Academic Press.
- Weiss, L. (Ed.). (2003). *States in the global economy: Bringing democratic institutions back in*. New York: Cambridge University Press.
- Weiss, L. (1998). *The myth of the powerless state*. Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Went, R. (2002). Globalization in the perspective of imperialism. *Science and Society*, 66, 473–497.
- Wood, E. (2003). *Empire of capital*. London: Verso.